CULTURA I COMUNICACIÓ | | Actualitzat el 27/06/2019 a les 16:00

El poder és poder, aquí i a Ponent

Tolstoi refermava que aquells que tenen el poder a les seves mans no faran altra cosa que abusar-ne

Daenerys Targaryen, o la lluita pel poder a l'aclamada sèrie | Sloan/HBO

"Joc de Trons" s'ha acabat. Aquest 2019 hem vist el punt i final de la guerra dinàstica pel tro de Westeros, serialitzada per David Benioff i D. B. Weiss a partir de les novel·les de George RR Martin. La sèrie, i el conflicte pel poder, s'ha estès en escenaris diferents, inspirats en diverses èpoques de la civilització humana: el món pre-renaixentista, el feudalisme, Al-Andalus, les cultures de les estepes o l'Àsia antiga. Els creadors han bastit una sèrie i un món de fantasia, doncs, però amb elements de versemblança com poques. Hi ha dracs, resurreccions i zombis, però **"Joc de Trons" ha trencat els estereotips heretats de la fantasia dels escriptors segle XX**. Altres escriptors del gènere havien ?desafiat' el paradigma de Tolkien d'un món ideal i la de lluita del Bé contra el Mal. La producció de l'HBO és la primera que ha estat *mainstream* on es mostra una èpica que trenca tots els convencionalismes de l'heroïcitat. L'univers de "Joc de Trons" és antònim al dels elfs, els nans i els orcs... però també al nostre. És un món on l'Edat Mitjana s'allarga des de fa mil·lennis, on gairebé no hi ha avenços científics i on les estacions es poden perllongar durant anys.

La inspiració d'aquest malson (amb ambientació medieval) que és "Joc de Trons" és la Guerra de les Dues Roses, que va assotar Anglaterra la segona meitat del segle XV. La trama parteix d'un conflicte successori multipolar, que també ens pot recordar al ventall de pretendents que hi havia

al tron d'Aragó després de l'extinció de la dinastia catalana (el 1410), el caos entre els generals d'Alexandre el Gran per repartir-se el seu imperi quan va morir o l'agitat any dels Quatre Emperadors a Roma. I la història que escriu la sèrie ens porta al que deia Heràclit l'Obscur, que **"la guerra és la mare de totes les coses"**. I el nou ordre, evolució de l'anterior, s'edifica sobre els cadàvers i les runes que ha deixat la guerra.

L'espectador i seguidor de les altres grans sagues contemporànies de fantasia, amb "El Senyor dels Anells" o "La Guerra de les Galàxies" com a màxims exponents, topa amb una concepció del món diferent. El món de Tolkien és expressiu i simbòlic, on el Mal és extern, una lloa al medi natural i a l'ordre antic. L'herència artúrica és evident en bona part d'aquesta fantasia del segle XX, com també l'ideal cristià. Cada personatge s'identifica amb el Bé o el Mal.

El fan de "Joc de Trons" s'ha enganxat a un producte literari i una sèrie on l'eix del Bé i el Mal és completament secundari. Podríem dir que el Bé i el Mal lluiten a dins de cada personatge, però és inexacte. No és una qüestió d'estar arrenglerat amb el Bé i el Mal, de remar a favor d'una o altra dinastia. **El que diferencia als grups de personatges, homes, dones i col·lectius, és la posició respecte al poder i el control del poder**. Encarnat en un monstruós tron fet amb espases, diversos aspirants cobegen el Tron de Ferro, és a dir el poder.

La cursa per aquest premi té com a millor candidata una dona jove, una exiliada, venuda com a esposa-esclava, el darrer plançó d'una dinastia sense reialme. El personatge de Daenerys Targaryen, amb el seu polèmic gir final, serà potser el més recordat de "Joc de Trons". Els espectadors/fans que l'havien bressolat i idolatrat des dels seus orígens, acabaran veient que **aquesta jove (que tenia un clam legítim, era alliberadora de masses esclavitzades, unificadora de nacions, etc.) al capdavall tenia -oh, sorpresa- un projecte totalitari**.

El pòsit de "Joc de Trons", com veiem, és **profundament pessimista sobre la natura de l'ésser humà i la seva relació amb el poder**. La idea del rei bonhomiós i just queda ja molt enrere. És un concepte medieval aquest, o gairebé de conte i faula, el del sobirà com autoritat investida que ha d'acotar les pràctiques dels poderosos. George RR Martin com a home de finals del segle XX ja no pot mantenir aquesta visió romàntica que sí brandaven els seus predecessors. Steven Runciman, medievalista i autor de diversos llibres sobre les Croades, va ser dels darrers grans historiadors que va esbossar retrats de reis des d'una òptica paternalista del ?Rei Just', com és el cas de Felip August de França. El paral·lel més similar a Joc de Trons és Stannis Baratheon. Un home obsessionat amb la justícia, el deure i la protecció dels febles. I, com a bon antiheroi d'una història d'antiherois, és un sociòpata.

"El coneixement és poder" o "el poder és poder" són frases molt celebrades dels personatges més retorçats de la sèrie. Durant desenes d'episodis, a "Joc de Trons" s'hi desplegarà una **lluita acèrrima i despietada pel poder entre uns candidats que no tenen la mínima intenció de frenar la carnisseria** perquè consideren que el tron els pertany per naixement, ambició o -en el cas més benèvol- deure. Els clams de legitimitat, els candidats més resplendents, les raons històriques i les causes justes aniran quedant enterrats durant vuit temporades amb els seus respectius paladins, enmig d'una guerra endèmica. **El poder és poder i només s'obté amb poder**.

Tyrion Lannister, un personatge sempre ben relacionat amb el poder. Foto: Helen Sloan/HBO.

El crit shakespearià d'"Un cavall! El meu regne per un cavall!", inspirat també en la batalla decisiva de l'esmentada Guerra de les Dues Roses, és el que preval. L'altre sentència, també a les portes d'un conflicte successori, és la d'Alexandre el Gran al seu llit de mort: "*Hoti to kratisto*". **El tron ha de ser per al més fort, serà per al més fort**. Els personatges de "Joc de Trons" (els que podríem anomenar amb tots els peròs com a nois i noies ?bons') arriben al clímax de la sèrie amb la certesa que la causa que defensen és viva no pas per la raó sinó per tenir el terror i la força de la seva part. I després de vuit temporades i una setantena d'episodis, ens despertem amb la sensació que miràvem cap a una altra banda. Clar que els Caminants Blancs -zombis- o els dracs eren elements terrorífics, però només eren una de les manifestacions del poder absolut. **El poder absolut i sense mesura és l'enemic definitiu**, tant fa la forma que tingui (el que són les coses, té la forma de la noia-anunci de Dolce&Gabbana).

"La sobirania dels pitjors"

La legitimitat és un subterfugi. Un dels personatges, Ygritte, reflexiona en una ocasió que **el poder existeix perquè algun dia, temps enrere, algú va parcel·lar per a ell el que fins aleshores hom compartia**. Això, traslladat a Westeros, s'escenifica amb la dinastia Targaryen, que en el seu moment van usurpar el poder i després de tres segles de domini a sang i foc es poden ventar de ser legítims. I el desenllaç de la ferotge contesa entre dinasties sublima el "Hoti to kratisto". **El que fa senyora dels regnes a Daenerys són els seus dracs, ergo, el terror**. La història està farcida de reis-nen (veure l'esmentat ?Ricard III' de Shakespeare) que no van arribar al tron per no disposar de la força malgrat tenir la "legitimitat". Jaume d'Urgell no era tan legítim com Ferran d'Antequera? I la II República no ho era? Van ser causes perdudes no pas per manca de legitimitat, sinó davant d'un actor despietat i més fort. I no fa gaire, hem vist ben a prop com el factor diferencial del poder és la capacitat de coacció i tenir el monopoli de la violència.

Potser l'espectador de "Joc de Trons" era massa ingenu per entreveure el que reposava darrera

de la guanyadora de la guerra, Daenerys Targaryen. És a dir, una dona que per la seva set de "recuperar" el regne, s'envolta de tropes estrangeres, amb les que massacra els seus súbdits. La definició més simple del que significa la bogeria de la reina és el que Lev Tolstoi va anomenar com "la sobirania dels pitjors". En un moment tardà de la sèrie, amb la capital i els seus habitants convertits en cendres, la Mare dels Dracs exhorta als seus mercenaris a "seguir alliberant gent". L'escriptor rus va afirmar que els que tenen el poder parlen de la seva força com a necessària perquè els dolents no oprimeixin als bons ?i donen per descomptat que els bons són ells mateixos i que protegeixen als bons dels dolents. **Tolstoi refermava que aquells que tenen el poder a les seves mans no faran altra cosa que abusar-ne**, doncs la possessió d'un poder tan temible els enlluerna i confon.

Tiranicidi i no revolució

Els espectadors de la sèrie han perdut el compte dels assassinats polítics que s'hi ha produït. I l'eliminació de l'enemic definitiu és per mitjà també del tiranicidi, no per cap moviment des de baix. Ja sigui perquè l'autor dels llibres o els directors de la sèrie no ho volien o no se sentien amb forces per ampliar l'univers, **no trobem cap revolta social de relleu en la història**. Només hi ha un conat de bandolerisme que reunirà a alguns dels personatges més heroics i que es postulen contra l'ordre social, però en tot cas són secundaris. El retrat dels passatges de la Baixa Edat Mitjana se cenyeix a la sagnia pel poder, però no trobem l'eco de revoltes com la Jacquerie, a França, la de Wat Tyler, a Anglaterra, els Irmandiños de Galícia o els nostrats remences.

Les respostes ?socials' al poder al món de "Joc de Trons" es troben fora de la civilització. Al costat del poder hi haurà personatges que intentaran reconduir els reis o servir-los amb lleialtat, perquè pensen que hi estan obligats per les normes de fidelitat del món senyorial; d'altres voldran influir en el sobirà perquè pensaran que és l'única manera que amb un poder fort es pugui frenar l'estat de guerra perpètua que s'acarnissa amb els febles; i, alguns, s'atansaran a la monarquia perquè sospiten que després de la matança, quedaran moltes terres i títols per regalar.

A l'univers de "Joc de Trons" **no hi ha espai per a les utopies o construir un ideal social**. Per tant, l'única resposta contra el poder és en els marges de la civilització. Tant George RR Martin com els directors Benioff i Weiss mostren una clara preferència per les personalitats marginals (un bastard, un nan, un infant que no es pot moure, una filla de la noblesa que es converteix en assassina); **els espais de llibertat -on les convencions es desdibuixen, on no arriba la maquinària opressiva dels reis i dels senyors- són entre els salvatges**. No són oasis, al contrari, són territoris eixorcs i gèlids, separats per un mur gegantí de les àrees civilitzades. Aquests territoris quasi inhabitables són, però, l'únic refugi i alternativa a les lleis i el poder. En aquest medi es difuminen les barreres de naixement i de gènere -les dones no tenen les restriccions de la rígida i masclista societat dels regnes- però els humans viuen en una constant lluita per la supervivència. Jon Neu, un dels protagonistes, hi acaba trobant allò que s'assembla més a l'harmonia i la felicitat.

El final que ens ha deixat "Joc de Trons" és agredolç. La resolució de qui és queda el Tron de Ferro significa un pas endavant i una evolució impensada. Després d'una trama esquitxada de massacres, batalles i traïcions, s'ha produït una depuració entre els quadres dirigents d'allò més saludable. Com en la Guerra de les Dues Roses a Anglaterra, han desaparegut cases nobiliàries i s'ha optat pel compromís per parar la guerra endèmica. Es dóna pas a una monarquia electiva i a un rei que es basa en el coneixement i no en la força. Com un indici del Renaixement. Tot i que **amb un humor fi fan notar que hi ha una part de canvi lampedusià**, és massa aviat per parlar de sufragi universal (comparen el vot dels camperols amb el dels gossos).

El món de George RR Martin i el nostre no s'assemblen. Però **les actituds de les seves criatures i nosaltres no són diferents**. L'escriptor i historiador Paul Kriwaczek afirmava que les societats que miren més al passat que al futur estan a les portes de la seva crisi definitiva. És evident que les cases nobiliàries de "Joc de Trons" estaven embadalides amb la glòria del seu passat. Nosaltres ens hem embadalit amb "El Senyor dels Anells" i "Joc de Trons" perquè contemplar atmosferes que recreen altres temps ens despisten d'un futur que ens inquieta.